

59 סובר שהמזבח היה כולו בדרום, רבי יהודה סובר שהיה חציו בדרום
 60 וחציו בצפון, ורבי יוסי הגלילי סובר שהיה כולו בצפון וכן קיבל רבי
 61 יוחנן בדעת רבי יוסי בן חלפתא.
 62 מזבח [וכן כבש] שנפגם פסול. הגמרא להלן מחדשת שכל הקדשים
 63 שנשחטו בזמן שהמזבח פגום, נפסלו. ומביאה מחלוקת אמוראים
 64 האם כל בעלי החיים שהיו קדושים בזמן זה נפסלו: **אמר רב, מִזְבֵּחַ**
 65 **שֶׁנִּפְגַּם, כָּל הַקְּדוּשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ שָׁם – בעזרה, פְּסוּלִין.** כלומר כיון
 66 שנשחטו בזמן שאין מזבח, נפסלו. מוסיף רב, **וּמִקְרָא** – [פסוק] **הִיא**
 67 **כִּדְרִינוּ שִׁמְנָה נִלְמַד דִּין זֶה, וְשִׁבְחָנָהּ.**
 68 הגמרא מביאה מהו הפסוק שנשכח. מספרת הגמרא: **בִּי סֵלִיךְ רַב**
 69 **כְּהֵנָּה –** כאשר רב כהנא עלה מבבל לארץ ישראל, **אֲשֶׁכְּחִיה**
 70 **וּמִצְאוֹ [וּמִצְאוֹ] לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי, דְּקָאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְיָא בְּרַבִּי**
 71 **יוֹסֵי, מִנְיָן לְמִזְבֵּחַ שֶׁנִּפְגַּם שְׁבַל הַקְּדוּשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ שָׁם פְּסוּלִין,**
 72 **שְׁנַאמַר** (שמות כ כא) **'מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וּבָחַתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ**
 73 **וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ' ויש להקשות בפסוק זה, וְכִי עָלָיו אֶתָּה זֹכְבָה – וכי**
 74 **שוחטים את הקרבנות על המזבח, והלא מקום שחטת הקרבנות הוא**
 75 **ברצפת העזרה, אֵלָּא בא הפסוק ללמד ששחטת קדשים כשרה רק**
 76 **בְּשֶׁהוּא [המזבח] שְׁלֵם וְלֹא בְּשֶׁהוּא חָסֵר, וְתִיבַת 'עָלָיו' יֵשׁ לְדִרְשׁ**
 77 **כְּמוֹ 'בְּגִינִי וּבְשִׁבְלִי', שֶׁבִשְׁבִּיל שֶׁהַמִּזְבֵּחַ שֵׁלֵם, לִכֵּן אִפְשָׁר לִשְׁחוּט.**
 78 **וכששחט רב כהנא את רבי שמעון ברבי דורש כן, אָמַר, הֵינְנוּ קָרָא**
 79 **דְּאִישְׁתַּמֵּיט לִיה לְרַב –** זהו הפסוק שנשכח לרב.
 80 בדבריו רב מבואר שרק הקדשים שנשחטו בזמן שהמזבח פגום, נפסלו,
 81 אבל שאר הקדשים שלא נשחטו לא נפסלו. הגמרא מביאה שרבי
 82 יוחנן חולק על כך. **וְרַבִּי יוֹתָנִן אָמַר, אַחֲרֵי זֶה וְאַחֲרֵי זֶה –** בין הקדשים
 83 שנשחטו בזמן שהמזבח היה פגום, ובין אותם שלא נשחטו עד לאחר
 84 שתיקנו את המזבח, פְּסוּלִין. מכיון שכאשר הוקדשו היו ראויים
 85 להקרבה, וכשנפגם המזבח נדחו מהקרבה, אם כן אף לאחר שתיקנו
 86 המזבח שוב אינם חוזרים להיות ראויים, שכיון שנדחו שוב אינם
 87 נראים.
 88 מבררת הגמרא: **בְּמֵאֵי פְּלִיגִי, כלומר מהו טעמם של רב ורבי**
 89 **יוחנן. מבארת הגמרא: רַב כְּבַר פְּעֻלֵי חַיִּים אֵינְן נִדְחִים וְרַבִּי**
 90 **יוֹתָנִן כְּבַר פְּעֻלֵי חַיִּים נִדְחִין.** כלומר, רב ורבי יוחנן נחלקו האם
 91 יש דין 'דחוי' בבעלי חיים בעודם חיים, רב שסובר שיש דין דחוי
 92 רק בבעלי חיים שחוטים, סובר שרק הקדשים שנשחטו בזמן
 93 שהמזבח נפגם נפסלו ונדחו, ואילו רבי יוחנן שסובר שיש דין
 94 דחוי אפילו בבעלי חיים בעודם חיים, סובר שכל הקדשים שהיו
 95 קדושים בשעה שהמזבח נפגם נפסלו, כיון שבשעת הפגם נדחו
 96 ואינם ראויים.
 97 **מִיתִיבֵי, שנינו בברייתא, כָּל בְּהֵמוֹת הַקְּדוּשִׁים שֶׁהָיוּ קְדוּשִׁים עַד שֶׁלֹּא**
 98 **נִבְנְהָ הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחֲרַי כִּדְ נִבְנְהָ הַמִּזְבֵּחַ, פְּסוּלִין.** ולכאורה קשה,
 99 האמנם גורסים בברייתא 'עד שלא נבנה', והלא באופן זה הקדשים
 100 דְּחִינִין מְעִיקְרָא נִינְהוּ. כלומר, אם אכן כוונת הברייתא, שהוקדשו
 101 ונשחטו בזמן שהיו בגולה ולא היה מזבח, אם כן דחויים מההתחלה
 102 הם, שמיד כאשר הקדושים לא היו ראויים להקרבה, ואם כן קשה
 103 מכאן לא רק על רב אלא על כל מי שסובר שדחוי מעיקרו אינו
 104 דחוי. **אֵלָּא, על כרחך צריך לגרוס בברייתא, 'כל הקדשים שהיו עד**
 105 **שֶׁלֹּא נִבְנְהָ הַמִּזְבֵּחַ', כלומר שהיו בפני בית המקדש הראשון קודם**
 106 **שנחרב על ידי נבוכדנצר מלך בבל, ונשארו חיים עד בנין בית**
 107 **המקדש השני. נמצא שקשה מברייתא זו על רב שאמר שאין בעלי**
 108 **חיים נדחים בעודם חיים.**
 109 מקשה הגמרא: אם מדובר בברייתא, על בהמות שהיו קודם שִׁנְהָרַם
 110 המזבח בחורבן בית ראשון, ונשארו חיים עד שחזר ונבנה בית שני,
 111 **הֵא אֵינְהוּ לְהוֹ –** הרי נדחו וקנים, שהרי עברו שבעים שנה בין חורבן
 112 בית ראשון לבנין בית שני, והדין הוא שבהמה זקנה פסולה לקרבן,
 113 אם כן פשוט שהם פסולים גם בלא דין דחוי, והיא משנה מפורשת
 114 בבכורות (מא), ולא צריכה הברייתא להשמיע לנו שהבהמות
 115 שנשארו מבית המקדש הראשון פסולות להקרבה בבית המקדש
 116 השני. מסיקה הגמרא: **אֵלָּא צריך לגרוס בברייתא, כל הקדשים**

1 **מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְגו' שֶׁם פָּתַח מִשְׁפַּן אֶהֱל מוֹעֵד, דהיינו שהמזבח צריך**
 2 **להיות מול פתח ההיכל, ויש לדייק בפסוק, שדווקא את המִזְבֵּחַ אתה**
 3 **מניח בְּפֶתַח אֶהֱל מוֹעֵד וְלֹא כִּיּוֹר בְּפֶתַח אֶהֱל מוֹעֵד, דהיינו שהכיוור**
 4 **לא יחצוץ בין המזבח לבין הפתח. ומשני מקראות אלו אנו למדים**
 5 **שיש לקרב את הכיוור ככל האפשר לאויר שבין המזבח לאהל מועד,**
 6 **ובלבד שלא יפסיק ביניהם. אם כן הֵיכָן הָיָה נֹתֵנּוּ – את הכיוור, בֵּין**
 7 **הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, אֵךְ לֹא מִמַּשׁ בִּינֵיהֶם, אלא מִשּׁוּבָה קִימְעָא וּקְצַת**
 8 **כְּלָפֵי הַדְּרוֹם. דהיינו שהכיוור לא היה כלל מול קיר המזבח, אלא**
 9 **משוך לדרום.**
 10 מבאר רב שרביא: **מֵאֵי קָבֵר –** מה סובר רבי יוסי הגלילי, שלכן
 11 הצריך למשוך את הכיוור דרומית למזבח, ואינו מקיים את הפסוק
 12 **וַיִּנְתֵּן אֶת הַכִּיּוֹר בֵּין אֶהֱל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּפִשּׁוּטוֹ. אֵי קָבֵר בּוֹלִיָּה**
 13 **מִזְבֵּחַ בְּדָרוֹם קָא –** שכל המזבח עמד בדרום, נִזְקָמִיה – נעמיד את
 14 הכיוור שלא מול פתח ההיכל, אלא מהמקום שמתחיל בֹּתֵל הַיֵּיכָל,
 15 **וְלְדָרוֹם, בֵּין הָאוֹלָם לַמִּזְבֵּחַ, כְּפִשּׁוּט הַפִּסּוּק, ולא היה צריך להניחו**
 16 **דרומית למזבח. וְאֵי נִמְי קָבֵר –** וגם אם סבר שקדושת הֵיכָל וְאוֹלָם
 17 **קְדוּשָׁה הִיא –** קדושה אחת היא, וממילא אם נעמיד את הכיוור מיד
 18 לאחר סיום פתח ההיכל ולדרום עדיין יהא זה מול פתח האולם,
 19 ובכלל מה שאסרה תורה להעמיד מול הפתח, עדיין קשה דְּנִזְקָמִיה
 20 אֵךְ שֶׁלֹּא מוֹל פֶּתַח הָאוֹלָם, אלא מהמקום שמתחיל בֹּתֵל הָאוֹלָם,
 21 **וְלְדָרוֹם, בֵּין הָאוֹלָם לַמִּזְבֵּחַ, ומדוע צריך למשכו להלן מן המזבח.**
 22 **וְאֵי נִמְי קָבֵר –** וגם אם סבר שהמזבח היה הֵיכָל בְּצִפּוֹן וְהֵיכָל
 23 בְּדָרוֹם, ונמצא ששש עשרה אמה מהמזבח נמצאים בדרום, עדיין
 24 קשה דְּנִזְקָמִיה מהמקום שמתחיל בֹּתֵל הַיֵּיכָל וְלְדָרוֹם, בֵּין פֶּתַח
 25 **הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, וְאֵי נִמְי קָבֵר –** וגם אם סבר שקדושת הָאוֹלָם
 26 **וְהַיֵּיכָל קְדוּשָׁה הִיא ואין להניחו גם מול פתח האולם, עדיין קשה**
 27 **דְּנִזְקָמִיה מהמקום שמתחיל בֹּתֵל הָאוֹלָם וְלְדָרוֹם, ועדיין נמצא**
 28 **שמניחו ממש בֵּין הָאוֹלָם לַמִּזְבֵּחַ, שהרי עשר אמות מפתח האולם היו**
 29 **בדרום, וחצי המזבח שבדרום הוא שש עשרה אמות, ונמצא שהמזבח**
 30 **נמשך אחר פתח האולם, עוד שש אמות, שבהם אפשר להניח את**
 31 **הכיוור.**
 32 מסיים רב שרביא את ההוכחה: **אֵלָּא לֹא –** אלא ודאי מה שאמר
 33 רבי יוסי הגלילי שצריך להניח את הכיוור דרומית למזבח, הוא מִשּׁוּם
 34 **דְּקָבֵר בּוֹלִיָּה מִזְבֵּחַ בְּצִפּוֹן –** שסבר שכל המזבח היה בצפון.
 35 [מקשה הגמרא: וְנִזְקָמִיה מִיד לאחר פתח ההיכל בֵּין כּוֹתֵל הַיֵּיכָל
 36 **וְלַצִּפּוֹן. משיבה הגמרא: קָבֵר קְדוּשַׁת הַיֵּיכָל וְאוֹלָם קְדוּשָׁה, ולכן כִּי**
 37 **נִמְי מוֹקְמַת לֵה –** גם אם תעמיד את הכיוור מִבּוֹתֵל הַיֵּיכָל וְלַצִּפּוֹן
 38 **עדיין הָיָה לִיה בֵּין פֶּתַח הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ.**
 39 מקשה הגמרא: **וְנִזְקָמִיה מִבּוֹתֵל הָאוֹלָם וְלַצִּפּוֹן –** שנעמיד את הכיוור
 40 בחלק הצפוני של העזרה, להלן מפתח האולם, בֵּין כּוֹתֵל הָאוֹלָם
 41 **וְלַמִּזְבֵּחַ. מתרצת הגמרא: אָמַר קְרָא –** נאמר בפסוק (ויקרא יא א) **וַיִּשְׁחַט**
 42 **אֹתוֹ עַל יַד הַמִּזְבֵּחַ צִפּוֹנָה, ומכך שלא נאמר 'על ירך המזבח צפון',**
 43 **דרשו, שצריך שִׁיְהֵא צִפּוֹן פְּנּוּי מִבְּלָיִם, ומאחר שהכיוור הוא 'כלי'**
 44 **לכן אין להניחו בצפון, וצריך למושכו לדרום. נמצא, שלדעת רבי**
 45 **יוסי הגלילי המזבח כולו היה בצפון, ואת הכיוור אי אפשר כלל לשים**
 46 **בצד צפון מחמת הפסוק 'צפונה', וכדי לקיים את הפסוק 'בין אהל**
 47 **מועד ובין המזבח', יש להניח את הכיוור בדרום העזרה כנגד המקום**
 48 **שבין אהל מועד והמזבח.**
 49 נמצאנו למדים, ששיטת רבי יוסי הגלילי, שכל המזבח היה בצפון,
 50 ועל כן אומר רב שרביא שאפשר לומר שהמשנה במסכת תמיד היא
 51 שניה כשיטתו, ואין ממנה מקור לשמועתו של רבי יוחנן בשם רבי
 52 יוסי [בן חלפתא].
 53 מבררת הגמרא: **מֵאֵן תִּנָּא דְּפִלִּיג עָלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי –** מי הוא
 54 התנא שחולק על רבי יוסי הגלילי, וסובר שהמזבח לא היה כולו
 55 בצפון. משיבה הגמרא: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, דְּתִנָּא, רַבִּי**
 56 **אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, דורשים את הפסוק 'צפונה', שִׁיְהֵא צִפּוֹן**
 57 **פְּנּוּי מִבְּלָיִם, וְאִפִּילוּ מִן הַמִּזְבֵּחַ. ולשיטתו כל המזבח היה בדרום.**
 58 **עלה בידינו שלש שיטות לגבי מקום המזבח: רבי אליעזר בן יעקב**

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' א

1 שהוקדשו עד שלא נפגם המזבח, ואחר כך נפגם המזבח פסולין.
2 וקשה על רב שאמר שלא שייך דיחוי, בעודם חיים.
3 מתרצת הגמרא: ולא תרוצי קא מתרצת - וכי אין אתה מתקן את
4 הגירסא בברייתא כדי ליישבה, וכיון שהוצרכת לתקן הגירסא, אימא
5 - אמור גם, שיש לגרוס 'כל הקדשים שנשחטו', כלומר שלא מדובר
6 בברייתא על קדשים בעודם חיים, אלא על קדשים שנשחטו קודם
7 שנפגם המזבח, שעתה נדחים משום שאי אפשר לזרוק דם,
8 ובשחוטים יש דין דיחוי.
9 הגמרא מקשה על רב קושיא נוספת, מדברי עצמו: והאמר רב גידל
10 אמר רב, מזבח הפנימי שנעקר ממקומו, אין זה מונע להקטיר את
11 הקטורת, אלא מקטירין קטרת במקומו של המזבח, אף שהמזבח
12 לא שם. ובפשטות מבינה הגמרא שהוא הדין למזבח החיצון, שאף
13 שאין מזבח [או שנפסל] מכל מקום מתיר רב לעשות את כל
14 העבודות על מקומו של המזבח, כאילו הוא קיים, אם כן כיצד
15 אומר רב שכאשר המזבח פגום, כל הקדשים שנשחטו בעזרה
16 נפסלו, והרי אפילו העבודות הצריכות להיעשות על גבי המזבח
17 כשירות.
18 מתרצת הגמרא: בגאמא רבא - כמו שאמר רבא [לגבי ענין אחר,
19 כמובא בגמרא להלן] שמודה היה רבי יהודה בקדשים, כלומר אף

20 שרבי יהודה סובר ששלמה המלך קידש את כל העזרה בקדושת
21 מזבח [שתהיה ראויה להקריב בה קרבנות], מכל מקום מודה שזריקת
22 הדם צריכה להיעשות דווקא על גבי המזבח עצמו, הקא נמי - וכך
23 גם יש לומר בשיטת רב, שמודה רב בקדשים, שאת זריקת הדם אי
24 אפשר לעשות אלא על מזבח כשר, וכיון שאין אפשרות לזרוק את
25 דם הקרבן, הרי הקדשים שנשחטו, נדחו ונפסלו.
26 כהמשך לסוגיא הקודמת, הגמרא מביאה לגבי מה אמר רבא 'מודה
27 היה רבי יהודה בדמים'. ותחילה מביאה ומבארת את מחלוקת רבי
28 יהודה ורבי יוסי. מבררת הגמרא: מאי רבי יהודה - מה סובר רבי
29 יהודה, שעל כך הוצרך רבא לומר ש'מודה הוא בדמים'. משיבה
30 הגמרא: דתניא, לענין הפסוק האמור על היום שחנך שלמה המלך
31 את בית המקדש (מלכים א' ח סד), 'ביום ההוא קידש המלך את תוך
32 הקצר אשר לפני בית ה' וגו' כי מזבח הנחשת אשר לפני ה' (שעשה
33 משה), קטן מהביל את העלה ואת המנחה ואת חלבי השלמים'.
34 דברים כבתבן דברי רבי יהודה, כלומר הפסוק מתפרש כפשוטו,
35 שכיון שלא היה מקום על המזבח לכל הקרבנות שהקריב שלמה
36 לחנוכת המזבח, על כן קידש שלמה את רצפת העזרה בקדושת מזבח
37 שיוכלו להעמיד עליה מערכה ולהקריב בה קרבנות. אמר לו רבי
38 יוסי לרבי יהודה,

אלף קרבנות, ולכן פירש רבי יהודה את הפסוק ככתבו, שהמזבח היה
 'קטן מהכיל' את כל הקרבנות, והוצרך שלמה לקדש את רצפת
 העזרה בקדושת מזבח.
 מבררת הגמרא: וְהָתָם בַּמִּזְבֵּחַ שֶׁהִתְנַבֵּא עֲלָיו יְחֻזְקָא, מְנַלְן
 שְׁמָאֲמַצְעֵיתוּ הֵיךְ מוֹדֵד. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: דְּכָתִיב (ש) וְהֶאֱרִיאֵל
 שְׁתֵּים עָשָׂרָה (אמה) [אַרְבָּע בְּשָׂתִים עָשָׂרָה רַחֵב רְבֹעַ אֵל אֲרִבְעַת
 רְבָעִים], וְתִנָּא, שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַרְבָּע בְּשָׂתִים עָשָׂרָה רַחֵב] לְכָל רוּחַ.
 מבררת הברייתא: אוֹ אֵינוֹ לְכָל רוּחַ, אֲלָא כּוֹלוּ הֵיךְ רַק שְׁתֵּים
 עָשָׂרָה עַל שְׁתֵּים עָשָׂרָה. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר בְּסוּם
 הַפְּסוּק 'אֵל אֲרִבְעַת רְבָעִים', מְשַׁמַּע שֶׁכָּל רֶבַע מִהַמִּזְבֵּחַ הֵיךְ בְּגוּדֵל
 זֶה, אִם כֵּן מְלַמֵּד – יֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּךְ שְׁמָאֲמַצְעַ הוּא מוֹדֵד, שְׁתֵּים
 עָשָׂרָה אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְדַרְשׁ רַבִּי יְהוּדָה גִּזְרָה שׁוֹה רְבֹעַ רְבֹעַ,
 שְׁגַם בַּמִּזְבֵּחַ שֶׁל מֹשֶׁה מִהַאֲמַצְעַ הֵיךְ מוֹדֵד, חֲמֵשׁ אֲמוֹת לְכָל רוּחַ,
 נִמְצָא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה הֵיךְ בְּגוּדֵל עֶשֶׂר אֲמוֹת עַל עֶשֶׂר
 אֲמוֹת.
 הַגְּמָרָא מְבָאֵר אֵת דַּעַת רַבִּי יוֹסִי הַסּוֹבֵר שֶׁהַמִּזְבֵּחַ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה הֵיךְ
 רַק חֲמֵשׁ עַל חֲמֵשׁ אֲמוֹת, כִּיצַד דַּרְשׁ אֵת הַגִּזְרָה שׁוֹה שֶׁל רְבֹעַ
 רְבֹעַ: 'רַבִּי יוֹסִי, כִּי גָמַר גִּזְרָה שְׁוֹה בְּגוֹבָהּ הוּא דְנִמְיָר – לַעֲנִן
 גוּבָה הַמִּזְבֵּחַ לִמַּד אוֹתָהּ. וְכִשְׁהוּא לומֵד 'רְבֹעַ' שְׁנֵי אֲמוֹת בַּמִּזְבֵּחַ
 הַחִיצוֹן, אֵינוֹ לומֵד לְחִיבַת 'רְבֹעַ' שְׁבִיחֻזְקָא, אֲלָא לְרְבֹעַ' שְׁנֵי אֲמוֹת
 בְּתוֹרָה בַּמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי. מְבִיאָה הַגְּמָרָא אֵת דַּרְשׁוֹ: דְּתִנָּא, נִאֲמַר
 לְגַבִּי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁל מֹשֶׁה יְעָשִׂיתָ אֵת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אֲמוֹת אַרְבָּע
 וְחֲמֵשׁ אֲמוֹת רַחֵב, רְבֹעַ יְהִיָּה הַמִּזְבֵּחַ, וְשִׁלֵּשׁ אֲמוֹת קוֹמָתוֹ' (שְׁמוֹת כו)
 א, דְּבָרִים כְּכַתְּבָן דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוֹמֵר רַבִּי יְהוּדָה מְבָאֵר אֵת
 סוֹף הַפְּסוּק כְּפִשּׁוּטוֹ, שֶׁמֹּשֶׁה הַצְטוּהָ לַעֲשׂוֹת אֵת הַמִּזְבֵּחַ בְּגוּבָה שֶׁלֹּשׁ
 אֲמוֹת. אֲבָל רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, נִאֲמַר כָּאן – בַּפְּסוּק זֶה, לְגַבִּי מִזְבֵּחַ
 הַחִיצוֹן 'רְבֹעַ', וְנִאֲמַר לְהֵלָן – בַּמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה (שְׁמוֹת לו א)
 'אִמָּה אַרְבֹּעַ וְאִמָּה רַחֵב רְבֹעַ יְהִיָּה, וְאִמָּתִים קוֹמָתוֹ, וְדוֹרָשִׁים גִּזְרָה
 שׁוֹה רְבֹעַ רְבֹעַ, מֵה לְהֵלָן בַּמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, גּוֹבְהוּ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ הֵיךְ פִּי
 שְׁנַיִם כְּאַרְבֹּעַ, שֶׁכֵּן אֲרַכּוּ הֵיךְ אִמָּה וְגוּבָהוּ שְׁתֵּי אֲמוֹת, אֵף כָּאן
 בַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, גוּבָהוּ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ צָרִיךְ לְהִיטֵי פִי שְׁנַיִם כְּאַרְבֹּעַ, שֶׁאִם
 אֲרַכּוּ הוּא חֲמֵשׁ אֲמוֹת, אִם כֵּן גוּבָהוּ צָרִיךְ לְהִיטֵי עֶשֶׂר אֲמוֹת וְלַהֲלֵךְ
 יְבוֹאֵר כִּיצַד הוּא מֵיִשֵּׁב מֵה שְׁנֵי אֲמוֹת קוֹמָתוֹ'.
 הַבְּרִייתָא מְמַשִּׁיכָה וּמְבִיאָה שְׂרָבִי יְהוּדָה הַקְּשָׁה לְרַבִּי יוֹסִי: אָמַר לִיָּה
 רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, כִּיצַד אַתָּה יִכּוֹל לומר שְׁגוּבָה הַמִּזְבֵּחַ הֵיךְ עֶשֶׂר
 אֲמוֹת (וְהֵלָא כְּבָר נִאֲמַר (שְׁמוֹת כו יח) לְגַבִּי חֲצַר הַמִּשְׁכָּן 'אֵת הַחֲצַר
 מֵאָה אֲמָה וְקוֹמָה חֲמֵשׁ אֲמוֹת' וְגו', דִּהֵינּוּ שְׁגוּבָה הַחֲצַר הֵיךְ רַק
 חֲמֵשׁ אֲמוֹת), וְלִדְבַרְכֵךְ נִמְצָא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ הֵיךְ יוֹתֵר גּוּבָה מִהַחֲצַר, וְכִי
 אֲפָשֵׁר שִׁיחִיָּה כּוּ, שֶׁכֵּהֵן עוֹמֵד עַל גְּפֵי הַמִּזְבֵּחַ וְעוֹבְדָה כִּיָּרוּ, וְכָל
 הָעָם רוֹאִין אוֹתוֹ מִכַּחֲוִין, וְהֵלָא מְכַבּוֹד הַעֲבוּדָה שֶׁתִּיעֶשֶׂה בְּצִנְיֵעוֹת.
 רַבִּי יוֹסִי דוֹחָה אֵת קוֹשִׁיתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, וּמְבָאֵר אֵת הַפְּסוּקִים לְפִי
 שִׁיטָתוֹ: אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יְהוּדָה, אֵיךְ יִתְכַן לומר שְׁגוּבָה הַמִּזְבֵּחַ
 הֵיךְ רַק שֶׁלֹּשׁ אֲמוֹת, וְגוּבָה קְלֵעֵי הַחֲצַר הֵיךְ רַק חֲמֵשׁ אֲמוֹת, וְהֵלָא
 כְּבָר נִאֲמַר (בְּמִדְבַר ד כו) 'אֵת קְלֵעֵי הַחֲצַר וְאֵת מִסַּךְ שַׁעַר הַחֲצַר
 אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ' וּבַפְּסוּק זֶה הוֹקְשׁוּ הַמִּזְבֵּחַ וְהַמִּשְׁכָּן
 שְׁשֵׁנִידָם הֵיךְ מוֹקְפִים קְלֵעִים, וְיֵשׁ לְדַרוֹשׁ, מֵה מְשַׁכְּן הֵיךְ מוֹקְף קְלֵעִים
 גּוּבָה עֶשֶׂר אֲמוֹת, אֵף הַמִּזְבֵּחַ צָרִיךְ שִׁיחִיָּה סְבִיב קְלֵעִים לְכָל
 הַפְּחוֹת גּוּבָה עֶשֶׂר אֲמוֹת, וְאוֹמֵר – וּבַפְּסוּק נוֹסֵף נִאֲמַר 'קְלֵעִים
 חֲמֵשׁ עָשָׂר

כיצד אתה אומר שהמזבח של שלמה היה קטן מהכיל את הקרבנות
 של אותו היום, והלא כבר נאמר (מלכים א' ג ד) 'אלף עולות יעלה
 שלמה על המזבח ההוא', דהיינו שעל מזבח הנחושת שעשה משה,
 כאשר היה בגבעון, הקריב עליו שלמה המלך אלף עולות ביום אחד,
 ואילו במזבח האבנים בבית עולמים (בבית המקדש) הוא אומר (ש)
 'ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח לה' כקר עשרים
 ושנים אלף וצאן מאה ועשרים אלף, דהיינו שביום חנוכת המקדש,
 מספר הקרבנות שהיו זקוקים להקריב היה מאה ארבעים ושנים אלף,
 והרי כשאתה מניע להשפון עולות ולמנין אמות – אם תעשה
 חשבון כמה עולות ראיות להיות קרירות בכל אמה, וכמה אמות
 עורף מזבח האבנים שעשה שלמה על מזבח הנחושת שעשה משה,
 תמצא שזה גדול מזה – שמזבח של שלמה גדול בהרבה, וראוי
 להקריב עליו ארבע מאות אלף עולות ביום אחד, אם כן לא יתכן
 לומר שהיה חסר לשלמה מקום להקריב את כל הקרבנות, אלא מהו
 שכתוב 'קטן מהכיל', אין הכוונה על מזבח אבנים ומשום ריבוי
 הקרבנות של אותו יום, אלא הכוונה על מזבח הנחושת שעשה משה,
 דהיינו, באדם האומר להכירי פלוני ננס – קטן הוא, ובאמת אומר
 כן משום שאותו פלוני פסול לעבודה, אלא שאומר זאת בלשון יפה,
 שלא מזכיר פסולו. וכך גם יש לפרש את האמור בפסוק, שכוונת
 הכתוב לומר, שבכך שבנה שלמה את מזבח האבנים, פסל לעולם את
 מזבח הנחושת שעשה משה, אלא שמפני קרירות בכול אמה, נקט הכתוב בלשון
 שהמזבח 'קטן מהכיל' ולא הזכיר פסולו.
 הגמרא מבארת את מחלוקתם. מקשה הגמרא: וְרַבִּי יְהוּדָה מַה הוּא
 סַבַּר שֶׁלֹּכַן אָמַר שֶׁהַמִּזְבֵּחַ הֵיךְ קָטָן מִלְּהַכִּיל אֵת כָּל הַקְּרָבָנוֹת שֶׁל
 שְׁלֹמֹה, וְהֵלָא שְׁפִיר קָאָמַר (יפה אמר) רַבִּי יוֹסִי, שְׁהָרִי הוֹכִיחַ שְׁהִיָּה
 בּוֹ מְקוֹם לְאַרְבַּע מֵאוֹת אֵלֶּף קְרָבָנוֹת וְשִׁלְמָה הַקְּרִיב פְּחוֹת מִכָּךְ,
 וּמוֹדֵעַ הֵיךְ צָרִיךְ שְׁלֹמֹה לְקַדֵּשׁ אֵת הַרְצָפָה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: רַבִּי
 יְהוּדָה לְמַעֲמִיָּה, דְּאָמַר מְזַבְּחָ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה גְּדוֹל הֵיךְ יוֹתֵר מִחֲמַשׁ
 אֲמוֹת עַל חֲמֵשׁ אֲמוֹת, וְכִשְׁנַעֲשָׂה חֲשֹׁבֵן לְפִי אֵלֶּף עוֹלוֹת לְגוּדֵל זֶה,
 וְכִמְהָ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁל שְׁלֹמֹה הֵיךְ עוֹדֵף עֲלָיו, יִתְבַרֵּר שֶׁאֵכָּן לֹא הֵיךְ דִּי
 מְקוֹם לְכָל הָעוֹלוֹת שֶׁל שְׁלֹמֹה, וְכִפִּי שִׁיבֹאֵר לְהֵלָן.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֵת מַחְלֻקַּת רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי לְגַבִּי גוּדֵל הַמִּזְבֵּחַ
 שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה: דְּתִנָּא, נִאֲמַר לְגַבִּי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁל מֹשֶׁה, יְעָשִׂיתָ אֵת
 הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים, חֲמֵשׁ אֲמוֹת אַרְבָּע וְחֲמֵשׁ אֲמוֹת רַחֵב רְבֹעַ יְהִיָּה
 הַמִּזְבֵּחַ' (שְׁמוֹת כו א), דְּבָרִים כְּכַתְּבָן דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי, כְּלוֹמֵר רַבִּי יוֹסִי
 סוֹבֵר שֶׁהַפְּסוּק מְתַפְּרֵשׁ כְּפִשּׁוּטוֹ, שֶׁמֹּשֶׁה הַצְטוּהָ לַעֲשׂוֹת אֵת הַמִּזְבֵּחַ
 בְּגוּדֵל חֲמֵשׁ אֲמוֹת עַל חֲמֵשׁ אֲמוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נִאֲמַר כָּאן –
 בַּמִּזְבֵּחַ שֶׁל מֹשֶׁה, 'רְבֹעַ', וְנִאֲמַר לְהֵלָן לְגַבִּי מְקוֹם הַמַּעֲרֵכָה בַּמִּזְבֵּחַ
 שֶׁהִתְנַבֵּא עֲלָיו יְחֻזְקָא, 'רְבֹעַ', שְׁנֵי אֲמוֹת (יְחֻזְקָא מִג טו) וְהֶאֱרִיאֵל שְׁתֵּים
 עָשָׂרָה אַרְבָּע בְּשָׂתִים עָשָׂרָה רַחֵב רְבֹעַ אֵל אֲרִבְעַת רְבָעִים, וְדוֹרָשִׁים
 גִּזְרָה שׁוֹה, מֵה לְהֵלָן אֲצֵל יְחֻזְקָא, אֲצֵל יְחֻזְקָא, הֵיךְ מוֹדֵד אֵת
 הַמִּידָה שֶׁהוֹחֲרָה בּוֹ, שֶׁהֵי בּוֹ שְׁתֵּים יְהוּדָה לְכָל צַד, אֵף כָּאן
 אֲצֵל מֹשֶׁה, מֵאֲמַצְעֵיתוֹ הֵיךְ מוֹדֵד חֲמֵשׁ אֲמוֹת לְכָל צַד. נִמְצָא
 שֶׁמִּזְבֵּחַ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה הֵיךְ בְּגוּדֵל עֶשֶׂר אֲמוֹת עַל עֶשֶׂר אֲמוֹת, צֵא מִדָּן
 אִמָּה סְבִיב לְקִרְנוֹת וְאִמָּה סְבִיב לְהִילוֹךְ רַגְלֵי הַכְּהֹנִים, נִמְצָא
 שֶׁהַמַּעֲרֵכָה הִיתָה בְּגוּדֵל שֶׁשׁ אֲמוֹת עַל שֶׁשׁ אֲמוֹת, סָךְ הַכֹּל שְׁלוֹשִׁים
 וְשֶׁשׁ אֲמוֹת מְרוּבְעוֹת, וְעַל שֶׁשׁ זֶה הַקְּרִיב שְׁלֹמֹה אֵלֶּף עוֹלוֹת, וְלְפִי
 חֲשׁוֹבֵן זֶה, עַל מִזְבֵּחַ הָאֲבָנִים שֶׁל שְׁלֹמֹה הֵיךְ אֲפָשֵׁר לְהַקְּרִיב רַק
 כֹּאחַד עֶשֶׂר אֵלֶּף עוֹלוֹת, וְאֵילוֹ שְׁלֹמֹה הַקְּרִיב מֵאָה אַרְבַּעִים וְשָׁנַיִם